

MRTVI KOT

Lupine
za umetnost

ALENKA PIRMAN

Ste kdaj pomislili, koliko likovnih del se je doslej že nabralo na tem planetu? Slik, kipov, grafik, risb, fotografij, raznoraznih objektov? Svetovni muzej v New Yorku jih hrani 150.000, nacionalni muzej v Ljubljani 20.000, Umetnostna galerija v Mariboru pa menda 3.000... Takole čez palec in vsa zadržana bi rekla, da je na svetu najmanj 10 milijonov predmetov, ki jih človeštvo priznava kot umetnine in jim pripisuje tak pomen, da jih je vredno hraniti za zanamce. Zadnjih dvesto let se nekako spodobi, da je umetnost vedno bolj dostopna vsem ljudem ne glede na spol, starost, stan, sloj, razred, veroizpoved itn. Ne kot lastnina, da se razumemo, ampak ogledovati bi si jo dandanes pač smeli vsi.

Vse te predmete je torej treba ubrano in strokovno razpostavljati na ogled v velikih, tehnično neoporečnih, primerno osvetljenih, ogrevanih in varovanih prostorih. Kaj je ubrano in strokovno, je seveda temeljno muzealsko vprašanje, da pa se preljuje v nepremičnino, ki stoji na nekogarski zemlji, se mora pobratiti s kapitalom. Za ločitev sodobne umetnosti od narodne je v Sloveniji zaslužen Izidor Cankar, pobudnik za ustanovitev Moderne galerije (češ da je "Jakopičev paviljon skoraj neraben, star in betežen ter zaradi vzdrževalnih stroškov drag"). Sredstva za gradnjo je leta 1936 zagotovila v glavnem "privatna darežljivost" družine pokojnega industrialca Dragotina Hribarja in začelo se je po vseh pravilih - s požarom! Novogradnji se je morala umakniti lesena kulisarna ljubljanske opere. Med vojno so dela zastala (v nedograjeni stavbi naj bi bilo menda nekaj časa celo skladišče municije), tako da je na pladnju prineseni muzej izgotovila šele nova država.

In s čim je ta naznanil ustoličenje moderne umetnosti? Na prvi razstavi so pokazali dela slovenskih impresionistov, kar je bilo leta 1949 - kljub temu, da so jih prepoznali kot "ne samo velike umetnike, ampak tudi velike patriote, ki so prvi oblikovali domačo zemljo, našega človeka in s svojo umetnostjo želi tudi priznanje izven svoje domovine" - menda še naš subverzivno dejanje. Danes impresionisti spet sodijo v Narodno galerijo, Moderna pa je končno padla v lepotni spanec. Čeprav vsi prizadeti upamo, da se bo iz njega kar se da hitro prebudila, je treba priznati, da s to stavbo nikoli ni bilo vse v redu. Že od samega začetka je bila pretesna za vse naloge in tudi zamakalo je pogosto. Pa kaj bi to! Famosni Holleinov muzej Abteiberg v Mönchengladbachu so morali sanirati še po 24 letih obratovanja. Še čisto svežega smo šli v 80-ih gledat s solo in se čudili, kako napreden je ta prvi svet - muzej ni več nevtralna bela kocka, pač pa se ovija okrog vseh tistih beuysov, kleinov in warholov; načrtovan po zbirki in zgrajen na zbirko. Za umetnost danes precej nepriročno in anahronistično, nekako tako kot naša stara in nova Narodna in univerzitetna knjižnica. Nova je, na srečo, še na papirju, ko pa bo zgrajena, bomo lahko vanjo hodili občudovat, kako so si naši predniki nekoč predstavljali bibliotekarstvo. Vsemu temu se da izogniti tako, da gradiš na svojem, nenamensko, predvsem pa hitro in poceni - vsebine za lupine se bodo že našle. Absolutni mojster za take manevre je Sandor Demjan nekakšen madžarski Ivan Zidar na potenco. Kot "glasni zagovornik korporativne družbene odgovornosti" je v Budimpešti ob Donavi najprej zgradil Nacionalno gledališče, zame najbolj neverjetno stavbo na svetu (nimsem si mislila, da kič lahko pade tako nizko), za njim pa še Palačo umetnosti s koncertnimi dvoranami in razstavišči. Za 30 let jo je oddal državi in ta je v eno od praznih kril (glej, glej, kaj pa naj zdaj vtaknemo sem noter?) z gradu preselila muzej Ludwig. To, da zasebni zbiralci breme vzdrževanja radi preložijo na zainteresirano javnost, ni nič novega. V tem pogledu se Ludwigova zbirka lahko kosa samo še z Guggenheimovo, saj se obe širita kot franšizi - gughenajmov je doslej po svetu devet, ludvigov pa enajst. Zbiralec vam potrka na vrata in reče: "Posodim vam del moje zbirke, okej, nekaj vam celo podarim, vi pa boste zanj skrbeli in z njo tudi zaslužili." In umetnostni muzeji so (razen pri nas) resnično prave atrakcije. Kdaj se investicija povrne, je odvisno od primera do primera, a v primeru Palače umetnosti bo treba še malo počakati z ocenami. Morda bo škoda večja od koristi? Stavbe gospoda Demjana med poznavalci namreč slovijo kot hišice iz kart in Ludwigova zbirka v Budimpešti (šteje približno 170 kosov) je pred dvema mesecema, ko je mesto zajel močan vihar, utrpela resne poškodbe. Veter je odtrgal strešno pločevino, odneslo jo je v zastekljeno pročelje in steklo se je vsulo na stalno postavitev v drugem nadstropju. Moderna galerija je na prenovi čakala 60 let, muzej v Mönchengladbachu se je utrudil po 24 letih, Palača umetnosti pa je zdržala tri leta. Ampak samo v njej lahko uživamo v kombinaciji lepenke in češnjevga lesa iz Čila. In tudi to je nekaj.

Obstaja tudi druga pot - na oživitvev in civiliziranje čakajo nepregledne kvadrature opuščene industrijske dediščine. Že čez dober mesec bomo v okviru sedme Manifeste sodobno umetnost lahko občudovali v tovarnah aluminija in cigaret na južnem Tirolskem in kdo ve, kakšne zasebno-javne ljubezenske zgodbe bo v Slovenijo pripeljala evropska prestolnica kulture. Ljubljani pa ni pomoči - drugo leto gre v čistilnico Tovarna Rog, imeli pa bomo tudi poseben privilegij - iz prve roke bomo deležni Demjanovih gradbenih standardov, železniško postajo nam bo namreč gradila hčerka njegovega TriGranita. Pa kaj bi to! Saj je tudi Berlinčanom padla streha z novega štaciona na glavo, ker so izvajalci menda varčevali z materialom. "Pomembno je, da vzdržujete zdravo ravnotežje med pametnimi in pridnimi ljudmi," pravi Demjan, "če imate preveč pametnih, je podjetje hiperaktivno, če pa je preveč pridnih, postane zatohlo."

Vez med plesalci in publicisti

V Plesnem teatru Ljubljana se je sinoči s solo predstavo koreografa in plesalca Milana Tomašika z naslovom Within (Znotraj) začel prvi tridnevni plesni festival Ukrep. Njegov namen je sodobno plesno sceno pozvati k umetniškemu "ukrepu", predstaviti mlajšo generacijo koreografov in plesalcev ter utrditi vezi med umetniki in publicisti.

V sklopu festivala bosta potekala tudi diskusijski in teoretski program, pri katerem so sodelovali tudi umetnostni kritik s področja sodobnih scenskih umetnosti Rok Vevar. Nastopajoči se bodo srečali z različnimi generacijami ustvarjalcev in teoretikov, povezovali pa jih bodo kritiki, teoretiki in publicisti najmlajše generacije, so še sporočili organizatorji. (sta)

Triada kot vojna cona

Skupna protestna akcija treh domačih umetniških akademij - za glasbo, za gledališče, radio, film in televizijo ter za likovno umetnost in oblikovanje - že sedmo leto zapored, tokrat na "okupiranem" dvorišču likovnikov in oblikovalcev

UROŠ SMASEK

Vojni ali taboriščni cona je še najbolj podobno bilo tokratno prizorišče Triade, sicer že tradicionalne skupne protestne akcije, s katero tri umetniške akademije ljubljanske univerze, Akademija za glasbo (AG), Akademija za gledališče, radio, film in televizijo (AGRFT) ter Akademija za likovno umetnost in oblikovanje (ALUO), že od leta 2002, torej sedmo leto zapored opozarjajo državo in domačo javnost na svoj nevdružni položaj, preprosto nemogoč zlasti prostorsko.

Triada je doslej potekala večinoma na prizoriščih na območju akademij pa tudi pred državnimi institucijami, (ne)odgovornimi za (ne)reševanje prostorske in gmotne problematike akademij ter včasih trajala kar tri dni. Vendar naj bi vedno nove državne obljube o reševanju problematike oziroma celo začetki reševanja, ki pa so ponavadi kmalu zastali, nehote nekoliko "uspavali" prireditelje Triade, tako da je spet "pristala" samo na enem dnevu, natančneje, večeru.

Demonstracija pogojev (Miran Zupanič)

Kljub temu je tokratna Triada, prirejena na dvorišču ALUO v četrtek, 8. maja zvečer, delovala zelo protestno in, kot rečeno, bila še najbolj podobna vojni ali taboriščni cona! Na travnatih predelih sicer zdaleč ne prostranega dvorišča so bili postavljeni večji ali manjši šotori skoraj maskirno zelene barve ali tudi nekakšne konstrukcije, ki so ponazarjale, recimo, z neprestano prestavljanimi zidaki seveda akademije v izgradnji.

Šotori, v katerih je tako rekoč vrelo od raznovrstnega umetniškega ustvarjanja, so bili opremljeni z napisi na visečih tablah, na primer da je tu prostor za glasbene ali igralske vaje, tam majhen oder in atelje itn. Kar na prostem pa je bil atelje za slikanje ženskih aktov!

V bolj ali manj ozkih prehodih med šotori so nastopali igralci, plesalci, tako imenovani gibalci ali skoraj že pantomimiki. Povrh vsega pa so se med njimi podili zamaskirani protestniki in protestnice, ki so prek megafonov glasno in vztrajno opozarjali na zahteve akademij.

Vse skupaj je bilo nedvomno svojstveno in intenzivno doživetje, ki bi lahko prišlo "na uho" tudi vladi RS že zaradi relativne bližine njenih prostorov. Kakorkoli že, četudi bi tri umetniške akademije dobile dolgo obljubljen večje skupne prostore, ki naj bi po prvotnih načrtih bili dokončani že do lani, bi Triada lahko še naprej ostala njihova tradicionalna skupna prireditel, seveda najbrž manj protestna, a zato ne manj presenetljiva.

V Kostanjevici Vrata Kavčičeve in Borčiča

V Lamutovem likovnem salonu Galerije Božidar Jakac v Kostanjevici na Krki so sinoči odprli skupno razstavo Vrata kiparke Metke Kavčič in slikarja Bogdana Borčiča. Avtorja se pogovarjata vsak na svoj likovni način in skozi lastna likovna izraza.

Dela Kavčičeve in Borčiča so vrata, skozi katera obiskovalec razstave vstopa v povsem naključno motivno povezana likovna svetova, slikarskega povezanega s kiparskim in obratno, ob tem pa avtorja ubirata vsak svojo pot.

Medtem ko je Metka Kavčič svoje kiparsko snovanje sprva postavljala ob bok rednemu konservatorskemu in restavratorskemu delu, se je zadnja leta odločila zgolj za kiparstvo. Takoj na začetku te poti se je posvetila motivu vrat, predvsem vrat starih objektov, v opusu Bogdana Borčiča pa so se vrata pojavila v petdesetih letih pod vzgibi generacije ameriških modernistov in kot motiv ostala prisotna skozi različna slikarjeva obdobja.

Borčičeva vrata postopoma dobivajo na svoji pristni podobi, pa vendar ostajajo na ravni slikovnega, medtem ko so portoni Metke Kavčič izvzeti iz primarnega okolja in s premišljenimi posredovanji podani na višjo raven. Polja njunih vrat se naključno dopolnjujejo tudi skozi barvno shemo, zlasti rdečo, ki še posebej izstopa pri vratih Kavčičeve, saj jih poudari z govejo krvjo, medtem ko je rdeča zgovorna barvna stalnica raznih obdobjih Borčičevega snovanja.

Sprehod skozi odprtine prehodov obiskovalcu podaja prepričljivo zgodbo dveh svetov, ki pričata, da umetnika na svojstven način ustvarjata pristen dialog in s tem odstirata vpogled v njuno dojemanje podajanja sekundarne stvarnosti, je še zapisala Rošerjeva.

Bogdan Borčič se je leta 1926 rodil Ljubljani, kjer je na Akademiji za likovno umetnost študiral slikarstvo in leta 1950 diplomiral. Študij je nadaljeval na specialki za slikarstvo pri profesorju Gabrijelu Stupici. Za slikarske stvaritve razstavljen leta 1964 je leta 1965 prejel nagrado Prešernovega sklada, leta

Umetnika pred vrati (galerije)

2005 so ga nagradili s Prešernovo nagrado za življenjsko delo. Od leta 1980 živi in ustvarja v Slovenj Gradcu.

Metka Kavčič je bila v Mariboru rojena leta 1960. Po študiju likovne vzgoje na Pedagoški fakulteti v Mariboru se je vpisala na Akademijo za likovno umetnost v Ljubljani, na oddelek za kiparstvo, kjer je leta 1987 diplomirala pri profesorju Slavku Tihcu. Special-

ko za konservatorstvo in restavratorstvo je opravila leta 1990. V ptujskem Pokrajinskem muzeju je bila dobro desetletje zaposlena kot restavratorka za leseno in kamnito plastiko, leta 1998 se je strokovno izpopolnjevala na Višji državni šoli lepih umetnosti v Parizu, od leta 2000 deluje v Mariboru kot samostojna kulturna ustvarjalka. (mh)

Rezultati žrebanja za gledališko predstavo CARMEN

Po dve brezplačni vstopnici za ogled predstave, ki bo v petek, 16. maja, ob 19. uri v SNG Maribor, prejmejo:

Tatjana Aleksič, Vukovje 9 a, Pernica, Silva Boršič, Bezena 87, Ruše, Olga Fabian, Keleminova 18, Maribor, Melita Flac, Beblova 20, Maribor, Dušanka Gašperlin, Borova vas 30, Maribor, Vladka Gosak, Pionirska 1, Maribor, Anja Jamnik, Janževa Gora 35 c, Selnica ob Dravi, Slavko Kocuvan, Dalmatinova 24, Murska Sobota, Nada Korošec, Sladki Vrh 11 f, Sladki Vrh, Miran Košar, Vodovnikova 7, Maribor, Jože Kumer, Ruška 108, Maribor, Tončka Lahovnik, Gosposvetska 27 c, Maribor, Špela Lavrenčič, Ul. h. Mašere in Spasiča 4, Maribor, Danica Majč, Cvetlična 2, Ormož, Antonija Markelj, Bukovska vas 41, Šentjanž, Klaus Nekrep, Ul. Staneta Severja 16, Maribor, Petra Očkerl, Zg. Gradišče 7, Zgornja Velka, Saša Plevnik, Pod Perkolico 38, Radlje ob Dravi, Katica Postružnik, Kettejeva 21, Maribor, Tanja Robinšak, Krekova 26, Maribor, Eva Roškar, Pohorska 20, Hoče, Silva Rubin, Ul. Jelenčevih 57, Limbuš, Peter Rudl, Pameče 76, Slovenj Gradec, Lizika Stipanovič, Prežihova 17, Maribor, Marko Uvera, Trg. D. Kvedra 9, Maribor.

Nagrajencem čestitamo. Brezplačne vstopnice boste prejeli po pošti.

VEČER